



**NIBIO**

NORSK INSTITUTT FOR  
BIOØKONOMI

# Skjøtselsplan for slåttemark

Engan, Sørfold kommune, Nordland

Revidert versjon 2017

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 128 | 2017



Annette Bär

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

**TITTEL/TITLE**

Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Revidert versjon 2017

**FORFATTER(E)/AUTHOR(S)**

Annette Bär

<b>DATO/DATE:</b>	<b>RAPPORT NR./ REPORT NO.:</b>	<b>TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:</b>	<b>PROSJEKTNR./PROJECT NO.:</b>	<b>SAKSNR./ARCHIVE NO.:</b>
04.12.2017	3/128/2017	Åpen	420162	17/01345
<b>ISBN:</b>	<b>ISSN:</b>	<b>ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:</b>	<b>ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:</b>	
978-82-17-01952-7	2464-1162	51		

**OPPDRAKSGIVER/EMPLOYER:**

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

**KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:**

Ingvild Gabrielsen

**STIKKORD/KEYWORDS:**

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

**FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:**

Kulturlandskap og biologisk mangfold

**SAMMENDRAG/SUMMARY:**

Rapporten er en revidering av skjøtselsplanen fra 2013 og gir en beskrivelse av skjøtselstiltak på ni slåttemarkslokaliteter på Engan i Sørfold kommune. Anbefaling av tiltak baserer seg på befaringen og intervju med grunneieren sommeren 2017. Avgrensnign og tilstand av slåttemarkene samt gjennomført restaurering og skjøtsel ble vurdert og muligheter framover diskutert.

**LAND/COUNTRY:**

Norge

**FYLKE/COUNTY:**

Nordland

**KOMMUNE/MUNICIPALITY:**

Sørfold

**STED/LOKALITET:**

Engan

**GODKJENT /APPROVED**

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

**PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER**

Annette Bär

NAVN/NAME

**NIBIO**NORSK INSTITUTT FOR  
BIOØKONOMI

# Forord

Revidering av skjøtelsplanen for Engan er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen som en del av oppfølging av lokaliteter som er berettiget å få tilskudd via tilskuddsordningen for trua naturtyper. Oppdraget er en del av oppgaven til fagrådgiveren for Utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bår v/NIBIO. Kontaktperson hos oppdragsgiveren er Ingvild Gabrielsen, Fylkesmannen i Nordland.

Engan ligger i et variert, småskaladrevet kulturlandskap med store biologiske verdier uten store terrenginngrep. Engan er sammen med Ørnes og Kjelvik (se egne skjøtelsplaner) et av områdene i Norge som er utpekt som *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)*. De utvalgte områdene skal representere kulturlandskap i jordbruket med svært store biologiske og kulturhistoriske verdier, og de skal fungere som nasjonale referanseområder og ”utstillingsvinduer”. Landskapet i Engan-Ørnes er preget av en mosaikk av intensiv og ekstensiv drevet slåttemark og beitemark. Botanisk sett er brattbakkene spesielt interessante pga. mindre intensiv drift og et forholdsvis høyt biologisk mangfold. Fokus for skjøtels tiltak og fremtidig drift er i denne skjøtelsplan rettet mot å ta vare på disse brattbakker som slåttemarksarealer gjennom kontinuerlig og ekstensiv drift.

Skjøtelsplanen er en revidering av tilsvarende skjøtelsplan for Engan fra 2013 utarbeidet av NIBIO (tidl. Bioforsk Nord, Tjøtta) og baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren. Under befaringen har ikke alle slåttemarkslokalitetene blitt like grundig befart. Fokuset var på de lokalitetene som trolig krevde noen endringer med tanke på tiltak, avgrensing eller verdisetting. Lokalitetene har ikke blitt vegetasjonskartlagt på nytt. Planen gir faglig funderte anbefalinger om videre restaurering og/eller skjøtsel.

NIBIO takker driverne Terje Nystabakk med familie, og Fylkesmannen i Nordland v/Ingvild Gabrielsen for samarbeidet og nyttig informasjon i forbindelse med revidering av skjøtelsplanen.

Tjøtta, november 2017

## **Annette Bår**

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

# Innhold

1	Generell del om slåttemark .....	5
1.1	Slåttemarksutforminger i Nord-Norge .....	7
1.2	Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker .....	5
1.2.1	Skjøtsel .....	5
1.2.2	Restaurering .....	5
2	Beskrivelse av skjøtselstiltak på Engan .....	8
2.1	Mål for skjøtsel på Engan .....	8
2.2	Planlagte skjøtselstiltak på Engan .....	9
2.2.1	Skjøtselstiltak .....	9
2.2.2	Restaureringstiltak .....	10
2.2.3	Andre tiltak .....	10
2.3	Oppfølging av skjøtelsplanen .....	11
3	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten .....	12
3.1	Engan 1 (Nesåker'n, Gunnar-Hopslåttal'n) .....	12
3.2	Engan 2 (Hopslåttal'n) .....	15
3.3	Engan 3 (Olemarsja) .....	18
3.5	Engan 4 (Brøt) .....	21
3.5	Engan 5 (Hæskobakken) .....	24
3.6	Engan 6 .....	27
3.7	Engan 7 (Innjerhagen) .....	30
3.8	Engan 8 .....	33
3.9	Engan 9 (Storåker'n og Hrturbakken) .....	36
4	Kilder .....	39
5	Ortofoto/kart .....	40
6	Bilder .....	45

## 1.1 Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemark

### 1.1.1 Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent.

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls motorisert slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd, er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

### 1.1.2 Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som ikke har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjøduert eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

## 2 Generell del om slåttemark

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflateryddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen eng-vegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vade-fugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekke-områder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har slåttemarker høyest artsmangfold per m<sup>2</sup> og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

### 2.1 Slåttemarksutforminger i Nord-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladtistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarks-frøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarkslokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddyne-systemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

## 3 Beskrivelse av skjøtselstiltak på Engan

### 3.1 Mål for skjøtsel på Engan

<b>SKJØTSELSPLAN</b>			
<b>Dato utarbeiding av skjøtelsesplan:</b> 10.09.2017			
<b>Dato befarings:</b> 03.07.2017			
<b>Dato samtale med grunneier/bruker:</b> 03.07.2017			
<b>Utformet av:</b> Annette Bär		<b>Firma:</b> NIBIO, Tjøtta	
<b>UTM sone:</b>	<b>Nord:</b>	<b>Øst:</b>	<b>Gnr./Bnr.:</b> 12/5, 12/6, 12/14, 12/23, 13/4, 13/5, 13/6 13/11
<b>Areal (nåværende):</b> Engan 1: 1,6 daa   Engan 4: 1,4 daa   Engan 7: 1,1 daa Engan 2: 0,7 daa   Engan 5: 3,0 daa   Engan 8: 3,3 daa Engan 3: 5,3 daa   Engan 6: 2,0 daa   Engan 9: 5,2 daa			<b>Areal (etter evt. restaurering):</b>
<b>Del av verneområde:</b> nei		<b>Hvilket vern:</b>	
<b>Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:</b>			
<b>MÅL</b>			
<b>Hovedmål for lokaliteten:</b> Bevare de ekstensiv drevne slåttemarksarealene med tradisjonell bruksform og bruksintensitet.			
<b>Konkrete delmål:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet semi-naturlig eng generelt og slåttemark spesielt.</li><li>- Bevare de lett synlige brattbakkene som gir landskapet et åpent preg.</li><li>- Arealet skal holdes i hevd som slåttemark (gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig).</li><li>- Fremmede arter og problemarter som kan redusere stedegent biologisk mangfold skal holdes fraværende, som f.eks. kjempespringfrø og hagelupiner</li></ul> Arealet på intakt slåttemark skal totalt være på ca. 23 daa.			
<b>Ev. spesifikke mål for delområde(r):</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- Av landskapsestetiske grunner og for å få bedre utsikt fra veien er det viktig å slå veikantene i området ved riktig tidspunkt avhengig av artssammensetninga, det vil si problemarter som strandrør, hundekjeks eller kjempespringfrø (tidlig slått) kontra semi-naturlige engarter avhengig av frøformering (sen slått)</li></ul>			
<b>Tilstandsmål arter:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- Beholde artsinventaret med innslag av arter typiske for ekstensiv kulturmark og slåttemark, herunder småengkall, blåklokke, øyentrøst og grasstjerneblom.</li></ul>			
<b>Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- Kjempespringfrø og hagelupiner skal ikke etablere seg i slåttemarksarealene</li><li>- Bregner (strutseving og andre arter) skal ikke spre seg videre i slåttemarkene (f.eks. Engan 1)</li></ul>			



## 3.2 Planlagte skjøtselstiltak på Engan

### 3.2.1 Skjøtselstiltak

#### Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, slått:

- Slåtten bør skje etter frøsetting (som regel ikke før midten av juli) og gresset bakketørkes eller hesjes. Graset må fjernes fra området etter tørking.
- Områdene bør slås med tohjulstraktor eller ljà, avhengig av bratthet.
- Kunstgjødsel skal ikke brukes
- Arealet kan gjerne beites om (våren og) høsten av sau

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
<b>Tiltak slått (jfr. beskrivelsen over):</b>			
<u>Engan 1:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup> Middels tung slått, ktaegori B <sup>1</sup>	årlig	0,6daa 1,0 daa	
<u>Engan 2:</u> Middels tung slått, kategori B <sup>1</sup>	årlig	0,7 daa	
<u>Engan 3:</u> Lett slått, kategori C <sup>1</sup> Middels tung slått, kategori B <sup>1</sup>	årlig	1,5 daa 3,8 daa	
<u>Engan 4:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup>	årlig	1,4 daa	
<u>Engan 5:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup> Middels tung slått, ktaegori B <sup>1</sup>	årlig	2,3 daa 0,7 daa	
<u>Engan 6:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup> Middels tung slått, ktaegori B <sup>1</sup>	årlig	0,5 daa 1,5 daa	
<u>Engan 7:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup>	årlig	1,1 daa	
<u>Engan 8:</u> Tung slått, kategori A <sup>1</sup> Middels tung slått, ktaegori B <sup>1</sup>	årlig	0,3 daa 3,0 daa	
<u>Engan 9:</u> Middels tung slått, ktaegori B <sup>1</sup>	årlig	5,2 daa	
<b>Utstysrbehov knyttet til slått:</b> Tohjulstraktor, venderive, ljà			

<sup>1</sup> Slåttekategorier: kategori A = tung slått – bratt og/eller ujevnt terreng og/eller smalt skjer  
 kategori B = middels tung slått – for eksempel bratt, men jevnt  
 kategori C = lett slått – flatt og/eller jevnt terreng og/eller bredt skjer  
 kategori D = restaurerings slått – tykk eng, kratt og renninger

### 3.2.2 Restaureringstiltak

#### Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak:

- Kratt i kanten av Engan 2 bør fjernes og trær tynnes for å få mer lystilgang til slåttemarksarealet
- Kratt i nordenden av Engan 3 bør ryddes for å få åpne slåttemarksarealet helt ut i kanten

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<b>Tiltak restaurering</b> (jfr. beskrivelsen over):			
<u>Engan 2:</u> Fjerning av kratt og tynning	2018/2019	0,7 daa	
<u>Engan 3:</u> Fjerning av kratt	2018/2019	0,3 daa	
<b>Utstysbehov knyttet til restaurering:</b>			

### 3.2.3 Andre tiltak

#### Beskrivelse av andre tiltak:

- Arealene kan gjerne beites om våren og høsten i korte perioder.
- Dersom bregner sprer seg utover dagens utbredelse bør bestanden bekjempes aktivt (spesielt i Engan 1): Bregner bør slås gjentatte ganger hele vekstperioden. Det beste er å slå den av med en tynn kjepp slik at stilken knekker, men uten at den brekkes helt av. Da vil den fortsette å pumpe næring opp fra rota og oppover. Først etter en stund kommer nye skudd opp, og da bør man gjenta behandlingen.
- Kjempespringfrø vokser stort sett i veikanten og har ikke spredd seg i slåttemarkene (ennå). Det finnes forskjellige metoder for å bekjempe kjempespringfrø:
  - (1) Det er lett å dra opp plantene med rota. (2) for større områder kan plantene kappes helt ned langs bakken så det ikke står igjen noen stubber. Kapping skal skje så sent som mulig, men før frøsetting. Materialet skal fjernes, ellers kan det skyte nye skudd fra leddknutene. Beiting har vist seg å hjelpe til for å holde nye skudd nede, (3) bruk av kokendes vann (ca. 98° C) som helles over plantene. Plantecellene og frøene i bakken sprenges og ødelegges. Hvorvidt den er anvendbar uten spesialutstyr er ikke sikker men punktbehandling kan testes ut dersom ønskelig.
- Hagelupiner finnes i veikanten og bør fjernes før den sprer seg videre. Fortrinnsvis dras lupiner opp med rota og spirer må lukes i flere år. Slått er også mulig men trolig mindre effektiv. Det viktigste er at plantene ikke kommer i blomst og setter frø.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad	Kontroll (år)
<b>Tiltak:</b> Beite med sau om våren (ca. 2 uker) og høsten i korte perioder  Redusering av bregner (spesielt Engan 1)  Bekjempelse av kjempespringfrø og hagelupiner (langs veikanten, er ikke stedfestet)	Årlig, vår og/eller høst  Dersom bestanden sprer seg  2018 +++	ca. 0,5 daa	
<b>Utstysbehov:</b>			

## 2.3 Oppfølging av skjøtselsplanen

<b>OPPFØLGING</b>
<b>Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:</b> Ja
<b>Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper:</b> - Overvåking av bestandsutvikling til kjempespringfrø og hagelupiner spesielt langs vei- og grøftkanter. - Overvåking av utbredelse av bregner (strutseving o.a.) spesielt i lokalitet Engan 1
<b>Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:</b> Skjøtselsslått + restaureringsslått, finansiert av tilskuddsordning for truede naturtyper og UKL
<b>ANSVAR</b>
<b>Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen:</b> Terje Nystabakk har ansvar for å gjennomføre skjøtselstiltak i slåttemarkslokalitetene. Ingvild Gabrielsen, Fylkesmannen har ansvar for at tiltak blir fulgt opp ifm tilskuddsordningen for trua naturtyper. Landbruksavdeling hos Fylkesmannen har ansvar for oppfølging i forbindelse med Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)-status.

## 4 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

### 4.1 Engan 1 (Nesåker'n, Gunnar-Hopslåttdal'n)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>					
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 1		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>	
<b>ID i naturbase:</b> BN00090801		<b>Registrert i felt av:</b> A. Bär		<b>Dato:</b> 03.07.2017	
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>	
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %		
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>					
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder		
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --					
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>	
< 20 m	x	God	x	Slått	x
20-50 m		Svak		Beite	
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	
				Park/hagestell	
<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)					

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarklokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 1 har områdebeskrivelsen og lokalitetsavgrensningen fra 2013 blitt aktualisert som del av den reviderte skjøtselsplanen i 2017.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg. Lokaliteten er på 1,6 daa og strekker seg fra RV 613 nordover langs en brattbakke som flates ut i midten av lokaliteten. I forhold til tidligere lokalitetsavgrensning har den delen nord for traktorveien blitt tatt ut siden den ikke hadde like store verdier som resten av arealet. Gårds- og bruksnummer er 13/11. Høyde over havet er mellom 40 og 50 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### Artsmangfold:

Dette området domineres av grasarter som sølvbunke, rødsvingel og engkvein. Her er også innsådde arter som timotei og engreverumpe. Vanlige urter er ryllik, småengkall, engsyre, følblom, øyentrøst sp., harerug, engfrytle og hvitkløver. Her vokser også engsoleie, marikåpe sp., rødkløver, fugletelg, blåklokke, grasstjerneblom, hvitmaure, bleikstarr og gulaks. I den sørlig-østlige delen finnes det en del bregner i skråningen.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. I de bratteste partiene brukes ljå, mens i de flattere områdene er det mulig å slå med tohjulstraktor.

### Fremmede arter:

Her vokser innsådde arter, eller arter som spredd seg fra tilgrensende areal, som timotei og engreverumpe. Det er registrert en del kjempespringfrø i Engan-Ørnes –Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). Selv om det er satt i gang tiltak mot spredning kan det fremdeles være noe spredningsfare spesielt fra veikanter inn i slåttemarksarealer.

### Kulturminner:

Ikke registrert i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

**Skjøtsel og hensyn:**

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten med sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) og bakketørking av graset. Det er viktig at graset fjernes etter tørking for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø.

Bregnerbestanden i lokaliteten bør ikke spre seg videre i lokaliteten.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten har lang driftshistorie og er velskjøtt med lite eller ingen gjødsling. I slåttemarka finnes det mange arter som representerer ekstensiv semi-naturlig mark i god hevd. Det har ikke blitt registrert rødlistearter. Enga har et svakt innslag av innsådde arter som timotei og engreverumpe. Lokaliteten befinner seg i et verdifullt kulturlandskap. Verdien til slåttemarka settes til B, viktig. For å sikre verdien bør ikke andel bregner i lokaliteten øke.

**Merknad:**

## 4.2 Engan 2 (Hopslåttdal'n)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>					
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 2		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>	
<b>ID i naturbase:</b> BN00090784		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017	
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>	
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %		
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>					
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>C</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder		
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --					
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>	
< 20 m	<b>x</b>	<b>God</b>		<b>Slått</b>	
20-50 m		<b>Svak</b>		<b>Beite</b>	
50-101		<b>Ingen</b>	<b>x</b>	<b>Pløying</b>	
>100 m		<b>Gjengrodd</b>		<b>Gjødsling</b>	
		<b>Dårlig</b>		<b>Lauving</b>	
				<b>Torvtekt</b>	
				<b>Brenning</b>	
				<b>Park/hagestell</b>	
<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)					

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtelsesplan for slåttemarklokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtelsesplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtelsesplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtelsesplanen. For Engan 2 har lokalitetsavgrensningen og verdisetningen ikke blitt endret fra 2013.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg. Lokaliteten ligger ca. 200 m. nord for RV 613, i en brattbakke innklemmt mellom tykk lauvskog. Lokaliteten er på ca. 0,7 daa. Gårds- og bruksnummer i lokaliteten er 13/4. Høyde over havet er mellom 55 og 70 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt, og muligens også noe kalkspatmarmor.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Slåttemarka (D01) består av utforming Svak lågurtslåtteeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### Artsmangfold:

Lokaliteten domineres av skogstorkenebb, sølvbunke og rødkløver. Hele lokaliteten preges av en del gjengroing av mjødukt, skogstorkenebb og selje, men her finnes også innslag av flere arter som indikerer tidligere ekstensiv bruk, som prestekrage, småengkall, ryllik, bleikstarr, blåklokke, harerug, engkvein, lyssiv og hvitmaure. Det ble også funnet eksemplarer av stjernemarikåpe, et sjeldent innslag i fylkes- og regional målestokk. Andre vanlige arter er engsyre, engsoleie, tepperot, grasstjerneblom, hvitkløver, fiol sp., engsnelle, nyresoleie, tirltunge og sveve sp. Turt står i kanten, der det også står høye lauvtrær som gir mye skygge i lokaliteten.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Området var ikke i bruk ved befaring i 2013 men ble slått i noen år senere unntatt i 2016. Området har trolig vært drevet ekstensivt i gamle dager som slåttemark og slåttemarkspregget er fremdeles tilstede men tilstand er dårlig. Lauvtrærne i kanten står tett og gir en god del skygge slik at artssammensetningen i feltsjiktet påvirkes i noen grad. Flere gjengroingsarter og fuktighetskrevede arter dominerer.

### Fremmede arter:

Ingen registrert forekomst.

### Kulturminner:

Ikke registrert i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

### Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten anbefales å skjøttes ved årlig slått. For å få bukt med problemarter som skogstorkenebb og oppslag av selje og noe bjørk bør det ryddes kratt og trær i kanten for å få inn lys i lokaliteten, og for å redusere spredningstrusselen av lauvoppslag, gran og turt inn i lokaliteten.



**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten bærer preg av uregelmessig slått som har ført til en del gjengroingsarter i feltsjiktet og et tett trebeltet i kanten. Likevel finnes en del interessante arter som er typisk for ekstensiv semi-naturlig eng. Lokaliteten befinner seg i et verdifullt kulturlandskap med mange småskala slåttemarksområder og beitemarksområder. Lokaliteten er relativt liten med sine 0,7 daa. Lokaliteten er vurdert til C, lokalt viktig, men verdisetningen kan oppgraderes etter noen år med regelmessig årlig slått og tynning av kratt og trær i kanten.

**Merknad:**

### 4.3 Engan 3 (Olemarsja)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>					
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 3		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>	
<b>ID i naturbase:</b> BN00090803		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017	
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>	
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeeng, D0115 – 50 % Svak lågurtslåttefukteng, D0103 – 50 %		
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>					
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder		
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --					
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>	
< 20 m	<b>x</b>	<b>God</b>	<b>x</b>	<b>Slått</b>	<b>x</b>
20-50 m		<b>Svak</b>		<b>Beite</b>	
50-102		<b>Ingen</b>		<b>Pløying</b>	
>100 m		<b>Gjengrodd</b>		<b>Gjødsling</b>	
		<b>Dårlig</b>		<b>Lauving</b>	
				<b>Torvtekt</b>	
				<b>Brenning</b>	
				<b>Park/hagestell</b>	
<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4) Sølvbunkeeng (D0103/G3)					

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### **Innledning:**

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befarings ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringsen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 3 har lokalitetsavgrensningen og verdissetingen blitt endret fra 2013.

### **Beliggenhet og naturgrunnlag:**

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten omfatter 5,3 daa og ble utvidet vestover i forhold til avgrensningen fra 2013. Lokaliteten ligger ca. 50 meter nord for RV 613, mellom flatere og mer intensivt drevne slåttemarksområder. Gårds- og bruksnummer er 13/5. Høyde over havet er omtrent 55-60 meter, og området er noe flatere sammenlignet med de andre ekstensive slåttemarks-bakkene i Engan-Ørnes. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### **Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:**

Området består av 100 % slåttemark (D01). Utformingene er 50 % svak lågurtslåtteeeng (D0115) og 50 % svak lågurtslåttefukteng (D0118). Vegetasjonstyper er frisk fattigeng (D0104/G4) og Sølvbunkeeng (D0103/G3).

### **Artsmangfold:**

Her vokser de klassiske G4-artene (vegetasjonstypen frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng, se Fremstad 1997), som engkvein, rapp sp., ryllik, engsyre, småengkall, fuglevikke, tiriltunge og grasstjerneblom, men med en god del sølvbunke som gir marka en noe tuet preg. Midt i lokaliteten tilknyttet en gammel tuft, vokser problemarter som bringebær og stornesle.

### **Bruk, tilstand og påvirkning:**

Til tross for sitt tykke grasdekke og tuete preg har dette området blitt slått i lang tid, og slås også ekstensivt i dag med tohjulstraktor. Det er sannsynlig at området har blitt gjødslet tidligere. I den vestlige delen av lokaliteten brukes fôr høster til slått. Den nordvestlige delen har blitt ryddet for kratt og tatt i bruk igjen siden 2015.

### **Fremmede arter:**

Problemarter som bringebær og stornesle på skrotemark/tufter og i kanter. Det er registrert en del kjempespringfrø i Engan-Ørnes – Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). Selv om det er satt i gang tiltak mot spredning kan det fremdeles være noe spredningsfare spesielt fra veikanter inn i slåttemarksarealer.

### **Kulturminner:**

Det er rester av en gammel tuft midt i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustufter, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

**Skjøtsel og hensyn:**

Som følge av regelmessig slått har andel urter økt i forhold til gras siden siste registreringen i 2013. Enga er mindre tuete enn tidligere og artsfordelingen er jevnt. I tillegg til årlig sent slått kan arealet gjerne beites av sau våren og høsten. Det må ikke gjødsles utover næringstilførsel fra beitedyr.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Slåttemarka har en lang ekstensiv driftshistorie. Etter flere år med slått har andel av arter typisk for ekstensiv semi-naturlig mark økt og tuestrukturen fra sølvbunke har blitt redusert. Det har ikke blitt registrert rødlistearter. Lokaliteten befinner seg i et verdifullt kulturlandskap. Slåttemarka oppgraderes til verdi B, viktig.

**Merknad:**

## 4.5 Engan 4 (Brøt)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 4		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090797		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-103		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 4 har det blitt foretatt mindre endringer av lokalitetsavgrensningen. Verdisettingen blitt endret fra 2013.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten er totalt på 1,4 daa og ligger i en brattbakke ca. 130 meter nord for RV 613. Ovenfor og nedenfor ligger arealer som er mer intensiv drevne. Gårds- og bruksnummer er 13/6. Høyde over havet er mellom 60 og 70 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### Artsmangfold:

I lokaliteten finnes det mange arter fra vegetasjonstypen frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng. Her dominerer arter som engkvein, ryllik og rødsvingel, og andre vanlige arter er engsoleie, hvitkløver, rødkløver, engsyre, marikåpe sp. og blåklukke. Spesielt for dette området er at det ikke finnes sølvbunke, noe som er med å bidrar til å gi lokaliteten et flott, jevnt og homogent utseende.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. Området er ekstremt bratt og det er imponerende å se at driver klarer å slå området med slåmaskin. Området har blitt slått «i alle år», og ikke hatt bakkeplaneringer, bekkelukkinger eller andre større terrenginngrep.

### Fremmede arter:

Det er ikke registrert fremmede arter i lokaliteten.

### Kulturminner:

Det er ikke registrert kulturminner i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

### Skjøtsel og hensyn:

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten med sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) og bakketørring av graset. Det er viktig at graset fjernes etter tørring for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Lokaliteten er ekstremt bratt, noe som gjør slåtten tung. Det må ikke brukes kunstgjødsel da det på sikt vil medføre at en rekke arter typisk for ekstensiv semi-naturlig eng vil forsvinne.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten er homogen og velskjøttet, og befinner seg i et verdifullt kulturlandskap. Slåttemarka er i god hevd, og har lang driftshistorie med lite gjødsling. Enga er homogen og jevn, og er en god representant for de typiske, ekstensivt drevne slåttemarksområdene i Engan-Ørnes. Det ble ikke påvist rødlistearter i området og lokaliteten har en høy andel arter typisk for semi-naturlig eng. På arealet finnes ingen innslag av fremmed- eller problemarter. Lokaliteten er vurdert til B, svært viktig. Verdien opprettholdes ved fortsatt årlig slått med påfølgende bakketørring/hesjing.

**Merknad:**

## 4.5 Engan 5 (Hæskobakken)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 5		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090788		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  A			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-104		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ hagestell		



## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 5 har det blitt foretatt mindre endringer av lokalitetsavgrensningen. Verdisettingen har blitt oppgradert.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten omfatter totalt 3,0 daa. Den ligger rett ved RV 613 og strekker seg langs veien i øst-vest-retning. Gårds- og bruksnummer er 13/4. Høyde over havet er mellom 40 og 55 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### Artsmangfold:

Dominerende arter i lokaliteten er ryllik, småengkall og rapp sp. Det vokser mye hvitkløver, rødkløver, engsyre, fuglevikke, sveve sp., engsoleie, grasstjerneblom, løvetann sp. og engkvein. Andre arter er marikåpearter, følblom, hvitbladtistel, blåkløkke, gulaks, rødsvingel, krypsoleie og mjøduert.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt med ljå og tohjulstraktor, avhengig av bratthet. Graset hesjes. Lokaliteten har blitt slått «i alle år», og ikke hatt bakkeplaneringer, bekkelukkinger eller andre større terrenginngrep. Opprydding i et fuktig drag i sørøst har bidratt til redusert andel mjøduert og høymole i kanten av draget.

### Fremmede arter:

Timotei står spredt i enga. Det er registrert en del kjempespringfrø i Engan-Ørnes – Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). Selv om det er satt i gang tiltak mot spredning kan det fremdeles være noe spredningsfare spesielt fra veikanter inn i slåttemarksarealer.

### Kulturminner:

Det finnes to ryddingsrøyser i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

### Skjøtsel og hensyn:

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten med sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) og bakketørking av graset. Det er viktig at graset fjernes etter tørking for å unngå gjødseffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Det er generelt viktig å unngå å gjødsle da det på sikt vil medføre at en rekke arter typisk for semi-naturlig eng vil forsvinne.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Slåttemarka er i god hevd, og har lang driftshistorie med lite gjødsling. Enga er homogen og jevn, og er en god representant for de typiske, ekstensivt drevne slåttemarksområdene i Engan-Ørnes. Det ble ikke påvist rødlistearter i området og men lokaliteten har en høy andel arter typisk for semi-naturlig eng. Lokaliteten er middels stor og oppgraderes til verdi A, svært viktig.

**Merknad:**

## 4.6 Engan 6

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 6		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090808		<b>Registrert i felt av:</b> Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H.		<b>Dato:</b> 23.07.2013		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-105		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ hagestell		

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtelsesplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtelsesplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtelsesplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtelsesplanen. Artsmangfoldet og tilstand av Engan 6 har ikke blitt registrert i felt på nytt. Basert på flybildetolking har det blitt foretatt mindre endringer av lokalitetsavgrensningen.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten er totalt på 2,0 daa og ligger et par meter nord for RV 613. Den strekker seg oppover skråningen i nordlig retning. Sør delen av lokaliteten er flatere enn den nordlige. Den nordlige delen strekker seg noe vestover og består av en svært bratt sørvendt bakke. Gårds- og bruksnummer til den største delen er 12/14, unntatt en mindre del av lokaliteten i øst som tilhører 13/4. Høyde over havet er mellom 40 og 60 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4). Dette inkluderer også noe mindre fuktigere drag i nedre del av slåttemarka.

### Artsmangfold:

I den nedre delen vokser grasarter som sølvbunke, rødsvingel og engkvein. Det ble også funnet noen isådde arter som engsvingel og timotei. Vanlige urter er marikåpe sp., nyseryllik, sveve sp., småengkall, krypsoleie, engsoleie, ryllik, hvitkløver, rødkløver, grasstjerneblom, og mjødur. I tillegg finnes blåklokke, fløyelsmarikåpe, engreverumpe, øyentrøst sp., gulaks og løvetann sp. I frodige og fuktige partier vokser også noe strandrør, vassarve og høymole. Problemarter som bringebær og kjempespringfrø sprer seg inn i kantene fra øst. Høyere opp i enga blir topografien svært bratt. Her finnes omtrent det samme artsutvalget som lenger nede, som engkvein, engsvingel, ryllik, småengkall, men også småsyre, markjordbær, myrmjølke, rapp sp., vill-løk og bleikstarr.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. Den ekstremt bratte bakken i nord har ikke blitt årlig slått, men har beholdt en fin ekstensiv slåttemarkspreg. Det øvrige området har blitt slått i lang tid. Her har det ikke vært bakkeplaneringer, bekkelukking eller andre større terrenginngrep.

### Fremmede arter:

I 2013 har bringebær og kjempespringfrø vært i ferd med å spre seg inn fra veikantene sørøst i lokaliteten. Hvorvidt dette fremdeles er tilfellet har ikke blitt sjekket under befaringen i 2017, men det er kjent at det har blitt gjennomført en del tiltak for å bekjempe kjempespringfrø i veikanten i Engan-Ørnes-Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL)-område.

**Kulturminner:**

Det er ikke registrert kulturminner i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustufter, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

**Skjøtsel og hensyn:**

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten med sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) og bakketørking av graset. Det er viktig at graset fjernes etter tørking for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Deler av lokaliteten er ekstremt bratt, noe som gjør slått tung. Det er også en del utfordringer knyttet til de fuktigste partiene i den sørlige delen av lokaliteten med arter som høymole, strandrør og vassarve. I disse områder kan vurderes restaureringsslått (tidlig slått), gjerne to ganger i løpet av sesongen for å forhindre spredning. Strøet av problemarter må fjernes med en gang. Det må ikke gjødsles da det på sikt vil medføre at en rekke arter typisk for semi-naturlig eng vil forsvinne.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten er noe mer artsrik enn de andre slåttemarkslokalitetene i området, med en god del urter. Lokaliteten er også velskjøtt, og befinner seg i et verdifullt kulturlandskap. Slåttemarka er i god hevd, og har lang driftshistorie med lite gjødsling. Enga er homogen og jevn, spesielt i de øvre brattere partiene. Det ble ikke påvist rødlistearter i området. Det er fare for at problem- og fremmedarter som bringebær og kjempespringfrø sprer seg inn fra veikantene sørøst i lokaliteten. Lokaliteten har verdi B, viktig med potensiale til oppgradering når artsmangfold og tilstand har kvalitetssikret med en befarings.

**Merknad:**

## 4.7 Engan 7 (Innjerhagen)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 7		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090798		<b>Registrert i felt av:</b> Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H.		<b>Dato:</b> 23.07.2013		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-106		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ hagestell		

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### **Innledning:**

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. Artsmangfoldet og tilstand av Engan 7 har ikke blitt registrert i felt på nytt og det har ikke blitt foretatt endringer av områdebeskrivelse, avgrensning eller verdisetting.

### **Beliggenhet og naturgrunnlag:**

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten er totalt ca. 1,1 daa og ligger i en svært bratt bakke mellom en kurvete veg som går opp til et bolighus ovenfor lokaliteten. Gårds- og bruksnummer er 12/14. Høyde over havet er mellom 40 og 55 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### **Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:**

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### **Artsmangfold:**

Dette området er sannsynligvis den mest urterike av de ekstensive slåttemarksområdene i Engan-Ørnes. Her vokser svært mye ryllik, som dominerer sammen med blåklokke, hvitmaure og rødkløver. Andre arter er engsnelle, timotei, hvitkløver, engkvein, engsvingel, følblom og markjordbær. I kantene finnes problemarter som hundekjeks, stornesle, mjøduert og strandrør.

### **Bruk, tilstand og påvirkning:**

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. Lokaliteten har blitt slått i lang tid. Bakkeplaneringer, bekkelukkinger eller andre større terrenginngrep har ikke blitt gjennomført. Denne lokalitet ble slått under bygdas slåttedag i slutten av juli 2013, en aktivitet som har pågått et par år med siktemål å få folk ut i kulturlandskapet og lære mer om ljaslått, hesjing og raking.

### **Fremmede arter:**

Det finnes problemarter som hundekjeks, strandrør, stornesle og mjøduert i kantene, spesielt i nord. Noe timotei vokser inne i slåtteenga. Generelt for Engan-Ørnes er kjempespringfrø langs veikantene et problem og spredning herfra er en trussel for alle verdifulle slåttemarksarealer.

### **Kulturminner:**

Det er ikke registrert kulturminner i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

**Skjøtsel og hensyn:**

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten. Lokaliteten bør skjøttes ved slått, og gjennomføres sent (tradisjonell slåttetidspunkt). Strøet bør bakketørkes noen dager for å sikre frøspredning, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye skudd. Lokaliteten er ekstremt bratt, noe som gjør slått tung. Det er også en del utfordringer knyttet til kantene med problemarter som hundekjeks, strandrør, stornesle og mjødurt. Det må ikke gjødsles da det på sikt vil medføre at en rekke engarter vil forsvinne, unntatt områder som har blitt moderat gjødslet med naturgjødning i mange år tidligere.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten er sannsynligvis det mest urterike slåttemarksarealet på Engan-Ørnes, det er velskjøttet, og befinner seg i et verdifullt kulturlandskap. Slåttemarka er i god hevd, og har lang driftshistorie med lite gjødsling. Enga er homogen og jevn, og svært bratt. Det ble ikke påvist rødlistearter i området. I kantene finnes problemarter som hundekjeks, stornesle, mjødurt og strandrør. Lokaliteten er vurdert til B, viktig. Hvis problemartene reduseres vil verdien eventuelt kunne økes.

**Merknad:**



## 4.8 Engan 8

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 8		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090793		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-107		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 8 har det blitt foretatt mindre endringer av lokalitetsavgrensningen.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten er totalt ca. 3,3 daa og ligger ca. 40 meter nord for RV 613. I revidering i 2017 har lokaliteten blitt utvidet i nordenden slik at en sti begrenser øverkanten av lokaliteten. Gårds- og bruksnummer er 12/5. Høyde over havet er omtrent 45 til 55 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

### Artsmangfold:

I lokaliteten vokser en god del sølvbunke, sammen med følblom, engkvein og hvitkløver. Her finnes også mye småengkall som er en god slåtteinndikator. Andre vanlige arter er hvitbladtistel, engsyre, følblom, marikåpe sp., rødkløver, gulaks, grasstjerneblom, fuglevikke, nyseryllik, bleikstarr, engsoleie, og engsvingel. En del mjørdurt og høymole står spredt i enga. Her vokser også noe fremmedarter som timotei og engreverumpe, dette spesielt høyre opp i enga der feltsjiktet er mer frodig.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. Lokaliteten har blitt slått i lang tid. Her har ikke vært bakkeplaneringer, bekkelukkinger eller andre større terrenginngrep.

### Fremmede arter:

Det er registrert en del kjempespringfrø i Engan-Ørnes –Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). Selv om det er satt i gang tiltak mot spredning kan det fremdeles være noe spredningsfare spesielt fra veikanter inn i slåttemarksarealer.

### Kulturminner:

Det er ikke registrert kulturminner i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

**Skjøtsel og hensyn:**

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten med sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) og bakkettørking av graset. Det er viktig at graset fjernes etter tørking for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø.

Lokaliteten er generelt ikke like bratt som mange av de andre ekstensive slåttemarksområdene i Engan-Ørnes, men byr fortsatt på en middels tung slått i de fleste deler. Lokaliteten må ikke gjødsles da det på sikt vil medføre at en rekke arter typisk for semi-naturlig eng vil forsvinne.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Lokaliteten er velskjøttet, og befinner seg i et verdifullt kulturlandskap, men er relativt artsfattig. Slåttemarka er i god hevd, og har lang driftshistorie med lite gjødsling. Enga er homogen og jevn. Det ble ikke påvist rødlistearter i området. Lokaliteten har verdi B, viktig.

**Merknad:**

## 4.9 Engan 9 (Storåker'n og Hrturbakkan)

<b>SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)</b>						
<b>Navn på lokaliteten:</b> Engan 9		<b>Kommune:</b> Sørfold		<b>Områdenr.:</b>		
<b>ID i naturbase:</b> BN00090802		<b>Registrert i felt av:</b> Bär, A.		<b>Dato:</b> 03.07.2017		
<b>Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):</b> Kvalvik, M.S. et al. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark. Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125) Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune.				<b>Skjøtselsavtale:</b> <b>Inngått år:</b> <b>Utløper år:</b>		
<b>Hovednaturtype (% andel fordeling):</b> D01 – Slåttemark (100 %)			<b>Utforminger (% andel fordeling):</b> Slåttevåteng, D0121 – 70 % Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 30 %			
<b>Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):</b>						
<b>Verdi (A, B, C):</b>  <b>B</b>			<b>Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):</b> bilder			
<b>Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):</b> --						
<b>Stedkvalitet</b>		<b>Tilstand/Hevd</b>		<b>Bruk (nå):</b>		<b>Vegetasjonstyper:</b> Våt/fuktig middels næringsrik eng (D0412/G12) Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-108		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

## OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

### Innledning:

Engan-Ørnes ble befart av Maja S. Kvalvik, Thomas H. Carlsen og Annette Bär 22. og 23. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Videre ble det fulgt opp med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene i Engan-Ørnes. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med driver Terje Nystabakk ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Det ble tidligere utarbeidet skjøtselsplan (2009) og forvaltningsplan (2008) på bakgrunn av at Engan-Ørnes og Kjelvik er ett av 22 områder som har fått status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

Området ble befart på nytt 03.juli 2017 av faglig rådgiver for utvalgte naturtyper i Nordland, Annette Bär (NIBIO) sammen med Ingvild Gabrielsen v/ Fylkesmannen i Nordland. Formålet med befaringen var en revidering av skjøtselsplanen. For Engan 9 har det blitt foretatt mindre endringer av lokalitetsavgrensningen og verdien ble oppgradert.

### Beliggenhet og naturgrunnlag:

Engan-Ørnes ligger i Sørfold kommune på nordsiden og innerst i Leirfjorden langs RV 613. Det er et «typisk» nordlandsk fjordlandskap som strekker seg fra 0-110 m over havet og karakteriseres av brattbakker, sterk kupering og stor variasjon i jorddybde fra dype jordraviner til hauger med framstikkende berg.

Lokaliteten omfatter totalt 5,2 daa og ligger ca. 40 meter nord for RV 613. Arealet er delt mellom to gårds- og bruksnummer, med halvparten i 12/6 i vest og andre delen i 12/23 i øst. Høyde over havet er omtrent 45 til 55 meter. Berggrunnen i lokaliteten består av grønnstein og amfibolitt.

### Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av 100 % slåttemark (D01). 70 % av denne utgjøres av utformingen svak lågurtslåtteeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4). Resterende 30 % av utformingen består av slåttevåteng (D0121) og vegetasjonstype våt/fuktig middels næringsrik eng (D0412/G12).

### Artsmangfold:

Andel gjengroings- og problemarter har gått tilbake. I lokaliteten vokser en god del sølvbunke, sammen med arter som løvetann sp., følblom, mjødukt, marikåpe sp. og ryllik. Under befaringer i 2017 har det i tillegg blitt registrert arter som småengkall, engmarikåpe, harerug, karve, øyentrøst sp. og bleikstarr.

### Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er en ekstensivt drevet slåttemark, som er lite/ikke gjødslet og som høstes manuelt. Den østre delen av lokaliteten har blitt høstet og hesjes årlig og har dermed en lang historie med ekstensiv drift. Den vestre delen stod brakk mellom årene 2005 og 2009. Etter flere år med slått har strukturen og artsmangfoldet blitt bedre slik at restaureringsbehov ikke lenger er tilstede.

### Fremmede arter:

Det er ikke registrert fremmede arter i lokaliteten. Det er registrert en del kjempespringfrø i Engan-Ørnes – Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). Selv om det er satt i gang tiltak mot spredning kan det fremdeles være noe spredningsfare spesielt fra veikanter inn i slåttemarksarealer.

### Kulturminner:

Det er ikke registrert kulturminner i lokaliteten. Generelt i området Engan-Ørnes finnes flere gamle bygninger som er tatt vare på, i tillegg til hustuffer, steingjerder, høylåver og andre kulturminner etter gammel bosetning og drift.

### Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten bør skjøttes ved slått, og gjennomføres sent (tradisjonell slåttetidspunkt). Strøet bør bakketørkes noen dager eller hesjes for å sikre frøspredning, og deretter fjernes for å unngå gjødseffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye skudd. Det må ikke gjødsles da det på sikt vil medføre at en rekke arter typisk for semi-naturlig eng vil forsvinne.

**Del av helhetlig landskap:**

Engan-Ørnes har status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket, en ordning som omfatter helhetlige landskap i Norge med store biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene følges opp med særskilt forvaltning. Både variasjonen i landskapsstruktur, ekstensiv drift og kulturhistoriske elementer utgjør store verdier og bidrar til at Engan-Ørnes framstår som helhetlig gammelt kulturlandskap med særpreg.

**Verdibegrunnelse:**

Artsmangfold har økt siden 2013 med innslag av flere arter typisk for semi-naturlig eng, men unten registrerte rødlistearter. Enga har i likhet med de øvrige ekstensive slåttemarksområdene i Engan-Ørnes blitt slått i lang tid, unntatt en del år med opphold som har midlertidig ført til spredning av problemartene. Etter tilbakegang av gjengroingsarter og økt artsamangfold har lokaliteten blitt oppgradert til verdi B, viktig.

**Merknad:**

## 5 Kilder

- Bär, A. & Hatten, L. 2008. Forslag til forvaltningsplan for Engan-Ørnes-Kjelvik i Sørfold kommune. Utvalgte kulturlandskap i Nordland. Biologi og landskap. *Bioforsk Rapport*, 3 (173).
- Bär, A. 2009. Skjøtselsplan for Engan-Ørnes og Kjelvik, Sørfold kommune. *Bioforsk Rapport*, 4 (169).
- Kvalvik, M.S., Carlsen, T.H. & Bär, A. 2013. Skjøtselsplan for slåttemark, Engan, Sørfold kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (125).
- Nationen 2017. Kjemper mot prydblante på rømmen. *Nationen*, 17.08.2017

## 6 Ortofoto/kart



Kart 1. Oversikt over slåttemarkslokaliteter på Engan med verdisetting og arealstørrelse.





Kart 2. Slåttemarkslokalitetene Engan 1 og Engan 2 med verdisseting, arealstørrelse og skjøtselstiltak.

# Engan 3, 4 og 5

slåttemark  
områdeavgrensing  
og skjøtselstiltak



Kart 3. Slåttemarkslokalitetene Engan 3, Engan 4 og Engan 5 med verdisetting, arealstørrelse og skjøtselstiltak.



Kart 4. Slåtteområdelokalitetene Engan 6 og Engan 7 med verdisseting, arealstørrelse og skjøtselstiltak.

# Engan 8 og 9

## slåttemark

områdeavgrensning  
og skjøtselstiltak



Kart 5. Slåttemarkslokalitetene Engan 8 og Engan 9 med verdisetting, arealstørrelse og skjøtselstiltak.

## 7 Bilder



Bilde 1. Engan 1 (Nesåker'n, Gunnar-Hopslåttdal'n). Den nordligeste delen av lokaliteten utgår (i forgrunn og til høyre for traktorveien). Lokaliteten omfatter skråningen på motsatt side av traktorveien ned til hovedveien.

Foto: A. Bär



Bilde 2. Det finnes en del bregner i lokaliteten Engan 1. Omfang av bregner bør ikke økes.

Foto: A. Bär



**Bilde 3.** Engan 2. Lokalteten bør ryddes for kratt og skog i kanten for å få mer lystilgang til slåttemarksarealet.

Foto: A. Bär



**Bilde 4.** Den nordvestlige delen av Engan 3 har blitt ryddet for kratt og tatt i bruk igjen som slåttemark i 20015. Den kan med fordel ryddes mer i øverkant.

Foto: A. Bär



Bilde 5. Andel urter har økt i Engan 3 og tuestrukturen har gått tilbake.

Foto: A. Bär



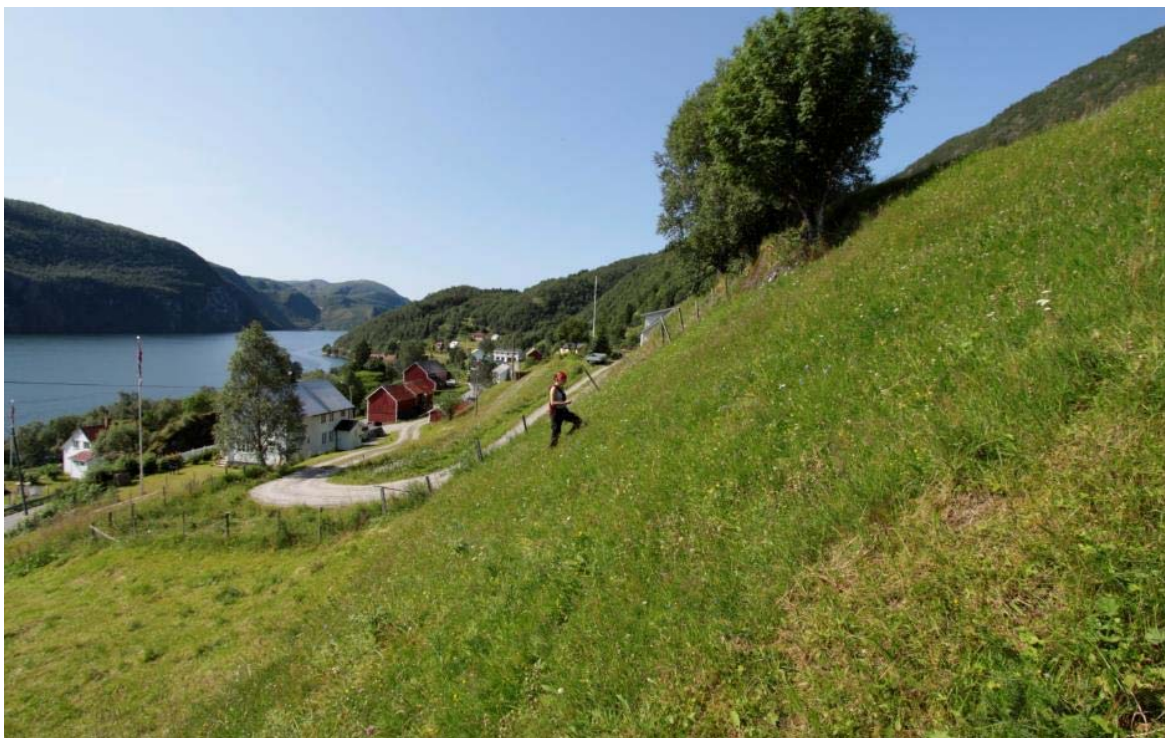
Bilde 6. Engan 4 viser en fin jevn struktur og har til dels svært bratte partier.

Foto: A. Bär



Bilde 7. Engan 5 har mange arter typisk for semi-naturlig eng. Mjødurt, bregner og høymole er kraftig redusert langs fuktdraget.

Foto: A. Bär



Bilde 8. I øvre delen av Engan 6 finnes en brattbakke med interessante artsinnslag av småsyre, markjordbær, myrmjølke, vill-løk og bleikstarr. Ellers finnes mange arter typisk for semi-naturlig eng som grasstjerneblom, sveve sp., ryllik og engkvein.

Foto: T. H. Carlsen (2013)





Bilde 9. Lokalitet Engan 7 er ekstremt bratt, og domineres av urter som ryllik, blåklokke, hvitmaure og rødkløver.  
Foto: Maja S. Kvalvik (2013)



Bilde 10. Engan 8 har blitt utvidet i øverkanten til å grense mot stien.  
Foto: A. Bär



Bilde 11. Nedre, vestlige delen av Engan 9 med høy andel av småengkall.

Foto: A. Bär



Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.